

Національна академія педагогічних наук України
Відділення загальної педагогіки та філософії освіти
Відділення загальної середньої освіти

Інститут педагогіки НАПН України
Відділ порівняльної педагогіки

Наукова-метадычная ўстанова
«Нацыянальны інстытут адукацыі»
Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь

Українська асоціація дослідників освіти

У партнерстві з відділом компаративістики
інформаційно-освітніх інновацій
Інституту інформаційних технологій
і засобів навчання НАПН України

**COMPARATIVE AND INTERNATIONAL EDUCATION – 2020:
GLOBALIZED SPACE OF INNOVATIONS**
Proceedings of the 4-th International Conference
28 May, 2020, Kyiv

**ПЕДАГОГІЧНА КОМПАРАТИВІСТИКА І МІЖНАРОДНА
ОСВІТА – 2020: ГЛОБАЛІЗОВАНИЙ ПРОСТІР ІННОВАЦІЙ**
Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції
28 травня 2020 року, м. Київ

**ПЕДАГАГІЧНАЯ КАМПАРАТЫВІСТЫКА І МІЖНАРОДНАЯ
АДУКАЦЫЯ – 2020: ГЛАБАЛІЗАВАНАЯ ПРАСТОРА ІНАВАЦЫЙ**
Матэрыялы IV Міжнароднай навукова-практычнай канферэнцыі
28 мая 2020 года, г. Кіеў

Київ 2020

УДК 37.013.74(100+477):005.745(082)

*Рекомендовано до друку
вченою радою Інституту педагогіки НАПН України
(протокол № 6 від 22 червня 2020 року)*

Рецензенти: **Н. Бібік**, д.п.н., проф., дійсний член (академік) НАПН України, гол.н.с. відділу початкової освіти Інституту педагогіки НАПН України
О. Бородієнко, д.п.н., доц., член-кореспондент НАПН України, завідувачка лабораторії зарубіжних систем і навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта 2020: глобалізований простір інновацій : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 28 трав. 2020 р. / НАПН України, Ін-т педагогіки НАПН України ; за заг. ред. О. І. Локшиної. – Київ ; Біла Церква : Авторитет, 2020. – 444 с. – DOI : <https://doi.org/10.32405/978-966-97763-9-6-2020>

ISBN 978-966-97763-9-6

До збірника увійшли матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта – 2020: глобалізований простір інновацій» (Київ, 28 травня 2020 р.), що присвячено актуальним проблемам освіти у компаративній перспективі, методологічним орієнтирам педагогічної компаративістики. Представлено актуальні матеріали щодо відповіді міжнародної спільноти на виклики COVID-19.

Для розробників освітньої політики, дослідників, управлінців, учителів, викладачів, здобувачів вищої освіти ступенів доктора філософії та доктора наук, студентів.

УДК 37.013.74(100+477):005.745(082)

*За зміст публікацій і достовірність результатів досліджень
відповідальність несуть автори*

*The views and opinions expressed in this Book of Proceedings
are solely those of the authors*

ПРОГРАМНИЙ КОМІТЕТ

Олег Топузов (голова) – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, Віце-президент НАПН України, директор Інституту педагогіки НАПН України

Світлана Сисоєва – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, Академік-секретар Відділення загальної педагогіки та філософії освіти НАПН України

Олександр Ляшенко – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, Академік-секретар Відділення загальної середньої освіти НАПН України

Валянціна Гінчук – кандыдат педагагічных навук, дырэктар Нацыянальнага інстытута адукацыі, Рэспубліка Беларусь

Олена Локшина – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, завідувачка відділу порівняльної педагогіки Інституту педагогіки НАПН України

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Олена Локшина – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, завідувачка відділу порівняльної педагогіки Інституту педагогіки НАПН України (*голова*)

Оксана Шпарик – кандидат пед. наук, старший науковий співробітник відділу порівняльної педагогіки Інституту педагогіки НАПН України (*відповідальний редактор*)

Оксана Глушко – молодший науковий співробітник відділу порівняльної педагогіки Інституту педагогіки НАПН України

Аліна Джурило – кандидат пед. наук, старший науковий співробітник відділу порівняльної педагогіки Інституту педагогіки НАПН України

Світлана Кравченко – кандидат іст. наук, старший науковий співробітник відділу порівняльної педагогіки Інституту педагогіки НАПН України

Ніна Нікольська – кандидат пед. наук, старший науковий співробітник відділу порівняльної педагогіки Інституту педагогіки НАПН України

Марія Тименко – кандидат пед. наук, науковий співробітник відділу порівняльної педагогіки Інституту педагогіки НАПН України

*Конференцію організовано відділом порівняльної педагогіки
Інституту педагогіки НАПН України в рамках НДР
«Тенденції розвитку шкільної освіти в країнах ЄС, США та Китаї» (2018–2020)
(Державний реєстраційний номер 0118U003360)
та*

*відповідно до плану роботи НАПН України на 2020 р., затвердженого
Постановою Президії НАПН України від 16 грудня 2019 р., № 1–2/11–340*

ЗМІСТ

WELCOME ADDRESSES TO THE CONFERENCE PARTICIPANTS ВІТАННЯ УЧАСНИКАМ КОНФЕРЕНЦІЇ ВІТАННЯ УДЗЕЛЬНИКАУ КАНФЕРЕНЦЫ

Олег Топузов , Віце-президент НАПН України, директор Інституту педагогіки НАПН України	14
Світлана Сисоєва , Академік-секретар Відділення загальної педагогіки та філософії освіти НАПН України	15
Олександр Ляшенко , Академік-секретар Відділення загальної середньої освіти НАПН України	17
Валянціна Гінчук , дырэктар Нацыянальнага інстытута адукацыі, Рэспубліка Беларусь.....	18
Оксана Заболотна , віце-президент Української асоціації дослідників освіти.....	20
Олена Локшина , завідувачка відділу порівняльної педагогіки Інституту педагогіки НАПН України.....	21

COVID-19 AND CHALLENGES FOR EDUCATION COVID-19 ТА ВИКЛИКИ ДЛЯ ОСВІТИ COVID-19 І ВЫКЛІКІ ДЛЯ АДУКАЦЫІ

Узагальнені рекомендації світової спільноти з протидії COVID-19 в освіті.....	22
Освіта та навчання в контексті пандемії COVID-19 (рекомендаційний бібліографічний список зарубіжної літератури)	31
Хроніки відповідей національних систем освіти країн світу на COVID-19.....	35
Наталія Бакуліна . Ефективні інструменти впровадження дистанційного навчання у глобалізованому світі.....	53
Игорь Варакса . Организация школьного образовательного процесса в контексте сложной эпидемиологической ситуации.....	56
Аліна Джурило . До питання про вплив пандемії COVID-19 на системи освіти.....	58
Аліна Сбруєва . Особливості інтернаціоналізації вищої освіти в умовах глобального COVID-19 карантину та у посткарантинному світі.....	60

I. METHODOLOGICAL CHALLENGES OF COMPARATIVE EDUCATION
I. МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ПОРІВНЯЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ
I. МЕТАДАЛАГІЧНЫЯ ПРАБЛЕМЫ ПАРАЎНАЛЬНАЙ ПЕДАГОГІКІ

Світлана Сисоєва. <i>Методологічні суперечності порівняльної педагогіки</i>	64
Анатолій Вихрущ. <i>Педагогіка XXI століття</i>	67
Оксана Заболотна. <i>Потенціал міжнародних освітніх досліджень для української порівняльної педагогіки</i>	69
Олена Локшина. <i>До питання про методологічні трансформації педагогічної компаративістики в умовах глобалізації</i>	73
Оксана Сухомлин. <i>Основні проблеми порівняльної педагогіки</i>	75
Надія Федчишин. <i>Морально-етичне виховання в європейській педагогіці: реалії та перспективи</i>	78
Світлана Чуканова. <i>Європейський і світовий досвід складання плану управління даними досліджень</i>	80

II. EDUCATIONAL REALITIES IN COMPARATIVE AND HISTORICAL RETROSPECTIVE

II. ПЕДАГОГІЧНІ РЕАЛІЇ
У ПОРІВНЯЛЬНО-ІСТОРИЧНІЙ РЕТРОСПЕКТИВІ
II. ПЕДАГАГІЧНЫЯ РЭАЛІЇ
Ў ПАРАЎНАЛЬНА-ГІСТАРЫЧНАЙ РЭТРАСПЕКТЫВЕ

Віра Вихрущ. <i>Предмет історико-педагогічного дослідження як рефлексивний простір проблем сучасної освіти</i>	83
Микола Головка. <i>Порівняльна ретроспектива вітчизняної дидактики фізики: тенденції світової методичної науки у працях Г.Де-Метца та К. Мена</i>	86
Нестор Гупан. <i>Вплив європейської освітньої політики на шкільні підручники з історії в незалежній Україні</i>	88
Наталія Дічек. <i>Зарубіжна макаренкіана у XXI ст.: стан рецепції</i>	90
Юліана Дьоміна. <i>Передумови становлення ідеї гендерної рівності у шведському суспільстві</i>	92
Микола Євтух. <i>Проблеми виховання у зарубіжній народній педагогіці</i>	95
Яна Матюшинець. <i>Педагогічні ідеї Софії Русової про розвивальне середовище для дітей дошкільного та молодшого шкільного віку</i>	99
Евгеній Чернухин. <i>Пособия по новогреческой литературе в национальной школе греческих политэмигрантов 1952–1974 годов</i>	102
Світлана Шевченко. <i>Розвиток спеціального навчання у добу незалежності України та в країнах західної Європи та Америки (порівняльний аспект)</i>	104

національного характеру, із скарбницею народної педагогічної мудрості, традиціями, звичаями, обрядами народів зарубіжних країн. Усе це потрібно для того щоб студенти зрозуміли, що кожний народ створює свою особливу народну педагогіку, спрямовану на відтворення певного самобутнього національного характеру і що народна педагогіка є основою національної системи виховання, яка спирається на досвід багатьох поколінь.

Останнім часом з проблем зарубіжної народної педагогіки, зокрема Англії, Німеччини, Польщі, Угорщини, Франції, Іспанії, Китаю, Болгарії та ін. під науковим керівництвом М.Б. Євтуха було підготовлено і захищено більше десяти дисертацій, а також опубліковано декілька монографій та цілий ряд наукових статей.

Ключові слова: зарубіжна народна педагогіка, народна педагогіка Англії, Німеччини, Франції, національні особливості, національний характер.

Література

- Ушинський К.Д. (1954). Твори: У 6-ти томах. Т. 1, Київ, С. 54.
- Євтух М.Б., Швець Т.А. (2001). Народнопедagogічні традиції виховання у Франції. Монографія. Переяслав-Хмельницький, 110 с.
- Євтух М.Б., Тадеєва М.І. (1996). Етнопедагогічні традиції виховання у Великій Британії. Монографія. Рівне, 181 с.
- Махінов В.М. (1999). Традиції виховання в німецькій народній педагогіці : автореф. дис... канд. пед. наук. Київ, 23 с.

ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ СОФІЇ РУСОВОЇ ПРО РОЗВИВАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ДЛЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ТА МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Яна Матюшинець

Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

Парадигма сучасної системи освіти спонукає до нового прочитання провідних ідей педагогів минулого для впровадження їх в освітній простір закладів дошкільної та початкової освіти. Зокрема, розвивальні середовища дитячих садків і початкових шкіл на сучасному етапі відігра-

ють провідну роль у вихованні, навчанні і розвитку дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Метою статті є аналіз педагогічних ідей Софії Русової щодо створення розвивального середовища для дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.

Період діяльності Української народної республіки (1917-1921) відзначається актуалізацією ідей виховання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку на національному ґрунті, тому педагогічні ідеї Софії Русової для нашого дослідження становлять як теоретичну так практичну значущість.

Окремі аспекти педагогічних ідей Софії Русової висвітлені в сучасних дослідженнях Є. Антипіна [1], Л. Березівської [2], О. Венгловської [3], Г. Іванюк [4], С. Попиченко [5], А. Січкара [8] та ін.

С. Русова (1856-1940) – видатний український педагог, громадська діячка і борець за відродження національної свідомості українського народу. Провідні принципи педагогічної концепції Софії Русової виокремлені на засадах природовідповідності, особистісноорієнтованого підходу, демократизму, гуманізму та народності.

Софія Федорівна у власній педагогічній діяльності зверталася до ідей закордонних педагогів-практиків. Будучи прихильницею навчання у діяльності, їй дуже імпонували думки Й.Г. Песталоцці, щодо реалізації виховних впливів на дитину через працю, яку необхідно впроваджувати у освітній простір шкільного середовища, а саме поєднання ручної і розумової діяльності, через яку відбуватиметься всебічний розвиток дитини молодшого шкільного віку.

Також, особливої уваги С. Русова приділяла педагогічному доробку Фрідріха Фребеля. У її ідеях простежується взаємозалежність принципів діяльного навчання та фізичної праці у системі дошкільного виховання [6, с. 14]. Так, без діяльній основи будь-яке навчання не буде давати результати діяльній принцип вимагає від дітей праці. Тому у школі має бути таке розвивальне середовище, у якому можна було б вдало це зреалізувати.

На думку С. Русової праця з дитиною має бути, як в середовищі класу так і вдома. Праця має бути на всіх етапах шкільного навчання. Зокрема, це малювання, витинання з паперу, дерева, картону, ліплення (моделювання) з глини та пластиліну [6 с. 32].

Також, на уроках вчителю необхідно організовувати індивідуальну і групову працю, завдяки чому дитині легше буде пізнавати середовище в якому вона перебуває. Щоб ручну працю вдало реалізувати в розви-

вальних середовищах українських шкіл, необхідно щоб усі матеріали для праці були недорогими, а завдання зрозумілими для дітей, простими для виконання, результативними й приносили задоволення вихованцям [6, с. 34].

Особливого значення С. Русова приділяє екскурсіям, які дають можливість розвивати у вихованців знання про навколишнє природне середовище, виховання спостережливості за явищами природи тощо. Окрім того необхідно відводити окремі години для самостійної творчої діяльності вихованців для розвитку уяви та реалізації їх творчих нахилів [6, с. 51].

За переконаннями С. Русової середовище відіграє важливу роль у всебічному розвитку дитини. Вона наголошувала, що середовище впливає на показники фізичного і психічного розвитку вихованців. Також, неабияке значення у розвитку дітей дошкільного та молодшого шкільного віку відіграють соціальні фактори і спадковість. Тому, можемо зробити висновок, що на розвиток дитини впливають три групи факторів середовища: виховання, спадковість і оточення [7, с. 27].

Так, діяльнісна школа, це школа яка навчає життю, адже вона задовольняє потреби не лише самої дитини, а йде на зустріч суспільному життю тієї місцевості де вона проживає, готує дитину до дорослого життя, збудованого на свідомій праці [6, с. 53].

Отже, за результатами студіювання історико-педагогічних джерел нами було виявлено, що ідеї С. Русової про створення розвивальних середовищ для дітей дошкільного та молодшого шкільного віку знайшли своє відображення займають чільне місце серед. Так, організація педагогом розвивального середовища для дітей має реалізовуватися засадах дитиноцентризму, єдності з життям, націоналізму та прородовідповідності.

Ключові слова: дитячий садок, діти дошкільного та молодшого шкільного віку, початкова школа, розвивальне середовище, Софія Русова.

Література

- Антипін Є. (2016) Погляди Софії Русової на проблему наступності в трудовому вихованні дітей дошкільного та молодшого шкільного віку Матеріали I Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Педагогічна персоналістика: теорія, історія, освітня практика». Івано-Франківськ, С. 186-191.
- Березівська Л.Д. (2006) С.Ф. Русова про реформування шкільної освіти в Україні Вісн. Чернігів. держ. пед. ун-ту. Сер.: Пед. науки, Вип. 39, С. 32-35.

- Венгловська О. А. (2018) Особливості формування базових якостей дітей у теоретико-практичній спадщині Бориса Грінченка та Софії Русової. Молодий вчений. № 3(1), С. 72-75.
- Іванюк Г. (2016) Діяльність Софії Русової в царині педагогіки: служіння народу й Україні Рідна школа (5-6), С. 46-50
- Попиченко С. (2009) С.Ф. Русова про завдання, зміст і методи національного виховання дошкільників. Розвиток теорії і практики дошкільного виховання в Україні (кін. ХІХ – поч. ХХ ст.). Умань, С. 73-101.
- Русова С. (1923) Єдина діяльна (трудова) школа. Укр. вид-во в Катеринославі за допомогою Українського громадського комітету в ЧСР, Ляйпциг, 54 с.
- Русова С. (1924) Нова школа соціального виховання. Катеринослав, Ляйпціг. Укр. вид-во в Катеринославі, 152 с.
- Січкар А. (2012) С. Русова, К. Маєвська про формування моральних цінностей у дітей дошкільного віку: ідеї діяльнісного підходу. Дошкільне виховання. № 12, С.11-12.

ПОСОБИЯ ПО НОВОГРЕЧЕСКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ В НАЦИОНАЛЬНОЙ ШКОЛЕ ГРЕЧЕСКИХ ПОЛИТЭМИГРАНТОВ 1952-1974 ГОДОВ

Евгений Чернухин, к. филол. н.

Институт педагогики НАПН Украины
г. Киев, Украина

Цель исследования: определение структуры, содержания, методологических особенностей пособий по изучению новогреческой литературы в национальных школах, классах, клубах и других организациях, созданных усилиями греческой политэмиграции в странах социализма в 1952-1974 годах.

Методология: дескриптивный, статистический, сравнительный, исторический, литературоведческий, лингвистический методы.

Окончание гражданской войны в Греции в августе 1949 г. привело к массовому выезду ее участников за пределы страны. Общее число беженцев по разным оценкам составляло от 60 до 100 тысяч. Почти все они рассеивались по странам социализма, где создавались национальные общества греческой диаспоры. Уже в 1952 г. было решено основать греческие школы